

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า แก้ไขปัญหา และพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เพราะการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการพัฒนา บุคลากรของประเทศ ให้เป็นผู้รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ไขปัญหา ตลอดจนรู้จักใช้ทรัพยากรของ ประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสิ้นเปลืองน้อยที่สุด การที่ประเทศจะเจริญ ก้าวหน้าได้นั้น จำเป็นจะต้องมีทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการศึกษา จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการเสริมสร้างบุคคล ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (คณะกรรมการ ศึกษาแห่งชาติ, 2535)

เมื่อกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกได้เกิดขึ้น อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้า ทางด้านการสื่อสารและโทรคมนาคม ทำให้มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั่วโลก ซึ่งประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้นับค่อนข้างมาก เนื่องจากสังคมไทย เป็นสังคมที่เปิด มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและวิทยาการต่าง ๆ จากทุกมุมโลกอย่าง หลากหลาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องยกระดับและพัฒนาความรู้ขั้นพื้นฐาน ของคนในชาติให้ สูงขึ้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่เหมาะสม ตลอดจนช่วยให้บุคคล สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมีเป้าหมาย ในการเร่งรัดพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อให้บุคคลมีคุณภาพและเพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชา การและทักษะทางด้านวิชาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ สามารถ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สุพล วงสินธ์, 2538) แต่ สภาพการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของบุคคลในสังคมที่ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนของครู ยังเน้นที่การถ่ายทอด เนื้อหาวิชา และปลูกฝังให้ผู้เรียนมีทักษะด้านความรู้ความจำในเนื้อหา มากกว่าที่จะสอนให้ผู้เรียน รู้จักทำกิจกรรมระหว่างเรียน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รู้จักพัฒนาด้านการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์

การแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ประสิทธิภาพดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้นั้น ครูจะต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากเดิม ที่ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ความจำในเนื้อหาวิชาให้แก่ผู้เรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว มาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ได้อย่างอิสระ ตามความสามารถ สติปัญญา ความต้องการ ความสนใจความแตกต่างกันของสภาพร่างกาย อารมณ์ สังคม ของผู้เรียน โดยมีครูคอยช่วยเหลือตามความเหมาะสม การสอนรายบุคคลจัดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่ง ที่มีขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนมีโอกาสได้ตรวจสอบความต้องการของตน เลือกวิชา หรือวิธีเรียนที่เหมาะสมกับตน เรียนก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน และมีโอกาสทราบความก้าวหน้าของตนโดยสม่ำเสมอ การศึกษารายบุคคลจึงมีลักษณะคล้ายกับหลักสูตรส่วนบุคคล คือเป็นหลักสูตรที่มีวัตถุประสงค์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสนองตอบต่อความสำเ็จส่วนบุคคล จะก้าวหน้าในการเรียนเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละคน ซึ่งเป็นการประยุกต์ร่วมกันระหว่างเทคนิควิธีการและสื่อการสอนชนิดต่าง ๆ ในลักษณะของสื่อประสม (กิดานันท์ มลิทอง, 2536)

บทเรียนโปรแกรมจัดเป็นวิธีการสอนที่เน้น การศึกษารายบุคคลอีกรูปแบบหนึ่ง ที่เข้ามามีบทบาทในวงการศึกษปัจจุบันเป็นอย่างมาก เพราะบทเรียนแบบโปรแกรมจะมีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งบทเรียนแบบโปรแกรมเป็นทั้งสื่อการสอนและวิธีการสอน อีกทั้งบทเรียนโปรแกรมได้มีการจัดวางลำดับเนื้อหาการเรียนไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตามลักษณะที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล 5 ประการ ซึ่งประกอบด้วยความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1. ความแตกต่างกันในด้านความสามารถ 2. ความแตกต่างกันในด้านสติปัญญา 3. ความแตกต่างกันด้านความสนใจ 4. ความแตกต่างกันด้านร่างกาย 5. ความแตกต่างกันด้านอารมณ์ (นิพนธ์ สุขปริดี, 2520) การให้ผู้เรียนได้เรียนจากบทเรียนโปรแกรมนอกจากจะเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง แล้วยังพบว่า บทเรียนแบบโปรแกรม ยังสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนอ่อนให้สูงขึ้น เป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการเรียนรู้ได้อีกด้วย ปัจจุบันวงการศึกษามีการผลิตบทเรียนโปรแกรม ออกมาในลักษณะรูปร่าง ต่างกันหลายลักษณะ เพราะอาจใช้สื่อต่าง ๆ กันได้หลายแบบ เช่น อาจเป็นหนังสือ (Programmed textbook) เทปบันทึกเสียง รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ฟลิ์มสตริป เครื่องช่วยสอน (Teaching machines) คอมพิวเตอร์ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2522) สื่อต่าง ๆ เหล่านี้สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้อย่างอิสระ

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า บทเรียนแบบโปรแกรม จัดเป็นสื่อการเรียนการสอนอีกรูปแบบหนึ่ง ที่สามารถนำมาสร้างประสิทธิภาพทางการเรียนให้กับผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามลำดับขั้น และปฏิบัติตามคำแนะนำที่กำหนดไว้ในบทเรียน แบบเรียนจะทำหน้าที่แทนครู และจะทำให้นักเรียนได้ทำ กิจกรรมตามที่กำหนด จนในที่สุดผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (Schramm, 1966) นอกจากนี้บทเรียนโปรแกรมยังช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน เพราะลักษณะของบทเรียนโปรแกรมเป็นสื่อการเรียนการสอน ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเอง และทราบผลได้ทันทีเมื่อเรียนจบ ผู้เรียนสามารถเกิดความคิดรวบยอดตามจุดประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ (วิเชียร ชิวพิมาย, 2521) ความแตกต่างทางด้านสติปัญญา ก่อให้เกิดปัญหาในการเรียนรู้ บทเรียนแบบโปรแกรมสามารถแก้ไขปัญห ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ประไพรัตน์ ศิริศรีรัช (2517) ได้กล่าวว่า บทเรียนโปรแกรมสนองความสามารถในการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคล เด็กที่เรียนช้าได้มีโอกาสศึกษามากขึ้น และเด็กที่เรียนเร็วใช้เวลาในการศึกษาน้อย จึงได้มีผู้สนใจทำการวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนโปรแกรมที่ใช้ในการเรียนการสอนหลายท่าน เช่น วิเชียร ชิวพิมาย (2521) ได้ทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างเด็กอ่อนกับเด็กเก่ง โดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรมทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น วชิระ อินทร์อุดม (2521) ได้ศึกษาวิจัยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปวิชาภูมิศาสตร์ ผลจากการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่าการสอนปกติ วิวัฒน์ วัชรศิริ (2519) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบเกี่ยวกับการใช้บทเรียนแบบโปรแกรมกับการสอนปกติ ในวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนด้วยบทเรียนแบบโปรแกรมนักเรียนเรียนรู้ได้ดีกว่าการเรียนจากการสอนปกติ Shine (1983) ได้ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากบทเรียนโปรแกรมและการสาธิตประกอบการบรรยาย ในวิชาคณิตศาสตร์คอมพิวเตอร์ ผลจากการศึกษาพบว่า การเรียนจากบทเรียนโปรแกรมมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าการสาธิตประกอบการบรรยายตามปกติ

ถึงแม้จะมีผู้สนใจทำการวิจัยเกี่ยวกับการนำบทเรียนโปรแกรมมาใช้ในการเรียนการสอน และมีการนำบทเรียนโปรแกรมไปใช้ในรูปแบบของสื่อประสม เพื่อทำให้บทเรียนน่าสนใจมากยิ่งขึ้นก็ตาม แต่สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา ในปัจจุบันหรือที่ผ่าน ๆ มา พบว่าครูยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาเพื่อการสอบมากกว่าที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างการใช้วิจารณญาณ ปัญหาเกี่ยวกับการขาดครูผู้สอน

ที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งพบว่าต้องใช้ครูที่จบทางด้านสาขาวิชาอื่นเข้ามาช่วยทำการสอน จึงทำให้เกิดปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับจุดประสงค์ของรายวิชา และเนื้อหาที่ต้องการ ให้เด็กได้เรียนรู้มีมากเกินไป ไม่มีเวลาเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนตามเวลาปกติ (กรม วิชาการ, 2539)

ถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะสอดแทรกความรู้ เรื่องสิ่งแวดล้อมเข้าไปในทุกระดับ หลักสูตรในวิชาสุขศึกษาศึกษา แต่สถิติเพิ่มขึ้นการแพร่ระบาดของสารเสพติดเข้าไปในหมู่นักเรียน นักศึกษา ซึ่งจะเห็นได้จากการสำรวจจำนวนผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในกลุ่มนักเรียน ในปี พ.ศ. 2533 ถึงปี พ.ศ. 2536 พบว่า ในปี พ.ศ. 2533 จำนวน 446 คน ปี พ.ศ. 2534 จำนวน 743 คน ปี พ.ศ. 2535 1,400 คน ปี พ.ศ. 2536 จำนวน 3,084 คน ปี พ.ศ. 2537 จำนวน 4,250 คน ปี พ.ศ. 2538 จำนวน 5,817 คน เฉพาะในปี 2538 เป็นผู้ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา 341 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2,186 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 542 คน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 1,971 คน ระดับอนุปริญญา (ปวส.) 299 คน (กรมวิชาการ, 2540) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute) ได้ทำการสำรวจผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทยเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2536 ได้ประมาณผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทยทั้งสิ้นประมาณ 1,267,590 คน และเมื่อแยกตามกลุ่ม พบว่าเป็นนักเรียนนักศึกษาถึง 71,666 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มากอันดับสองรองจากกลุ่มที่อาศัยอยู่ใน ชนบทที่มีจำนวน 920,204 คน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด [ป.ป.ส.], 2538) เพื่อให้การจัดการเรียนการสอน เรื่อง สิ่งเสพติดให้โทษ สัมฤทธิ์ผลอันอาจนำไปสู่ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน วิชาสุขศึกษา เรื่องสิ่งแวดล้อมให้โทษ โดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมกับการสอนปกติ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษา เรื่อง สิ่งเสพติดให้โทษ ของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมกับการสอนปกติ

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาเรื่อง สิ่งเสพติดให้โทษ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมกับการสอนปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสุขศึกษา เรื่อง สิ่งเสพติดให้โทษ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้บทเรียนโปรแกรมกับการสอนปกติ โดยใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

1.4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2541 โรงเรียนสามพาดพิทยาคาร กิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี

1.4.2 บทเรียนโปรแกรมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบทเรียนโปรแกรมแบบเส้นตรง

1.4.3 เนื้อหาที่ใช้ในการสร้างบทเรียนโปรแกรม เป็นเนื้อหาวิชาสุขศึกษา (พ 013) เรื่อง สิ่งเสพติดให้โทษ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533)

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.5.1 กลุ่มตัวอย่างไม่เคยเรียน เรื่องสิ่งเสพติดให้โทษมาก่อน

1.5.2 การวิจัยครั้งนี้ถือว่าความแตกต่างในเรื่องเพศ อายุ ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ไม่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนที่นักเรียนได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสุขศึกษา เรื่องสิ่งเสพติดให้โทษ

1.6.2 กลุ่มทดลอง หมายถึง นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรมวิชาสุขศึกษา เรื่อง สิ่งเสพติดให้โทษ

1.6.3 กลุ่มควบคุม หมายถึง นักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติตามคู่มือการสอนวิชา สุขศึกษาเรื่อง สิ่งเสพติดให้โทษ

1.6.4 การสอนปกติ หมายถึง กระบวนการเรียนที่นักเรียนได้เรียนจากการสอนของครู ประจำวิชา โดยยึดแนวสอนตามคู่มือครู วิชาสุขศึกษา เรื่อง สิ่งเสพติดให้โทษตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1.6.5 การสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรม หมายถึง กระบวนการที่จัดให้นักเรียนในกลุ่มทดลองได้เรียนจากบทเรียนโปรแกรมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

1.6.6 บทเรียนโปรแกรม หมายถึง บทเรียนโปรแกรม เรื่องสิ่งเสพติดให้โทษ ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ความหมายและประเภทของสิ่งเสพติดให้โทษ

ตอนที่ 2 สิ่งเสพติดบางชนิดที่ควรรู้

ตอนที่ 3 สาเหตุและอาการของการติดสิ่งเสพติดให้โทษ

โทษและอันตรายของสิ่งเสพติดให้โทษ

ตอนที่ 4 การป้องกันและสถานที่ให้การบำบัดรักษาผู้ติดสิ่งเสพติด

1.6.7 เกณฑ์ประสิทธิภาพของบทเรียนโปรแกรม หมายถึง ค่าเฉลี่ยระดับประสิทธิภาพ ของบทเรียนโปรแกรมที่ได้ค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 85/85

85 ตัวแรกหมายถึง จำนวนร้อยละของค่าเฉลี่ยของกรอบทั้งหมด ที่ผู้เรียนแต่ละคน

ตอบถูก

85 ตัวหลังหมายถึง จำนวนร้อยละของค่าเฉลี่ยของผู้เรียนทั้งหมด ที่ตอบถูกในแต่ละ

กรอบ

1.6.9 ค่าดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนโปรแกรม หมายถึง ค่าเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ความก้าวหน้าในการเรียนรู้กับคะแนนความก้าวหน้าของผู้เรียนควรจะได้สูงสุดหลังจากเรียนด้วย บทเรียนโปรแกรม โดยกำหนดค่าดัชนีประสิทธิผลตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทราบผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 ที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรมกับการสอนปกติ

1.7.2 คาดว่าบทเรียนโปรแกรม เรื่อง สิ่งเสพติดให้โทษ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ อันจะส่งผลในการลดปัญหายาเสพติดได้

1.7.3 เป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อการสอนประเภทบทเรียนโปรแกรมและส่งเสริมการ เรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน

1.7.4 เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนของครูและผู้สนใจทั่วไป